

Neuvotteleva virkamies
Eva Ojala

8.11.2023

VALTIONEUVOSTON ASETUS SAIRAUSVAKUUTUSMAKSUJEN MAKSUPROSENTEISTA VUONNA 2024

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Sairausvakuutuksen rahoituksesta säädetään sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvussa, jossa rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutuksen ja työtulovakuutuksen rahoitukseen.

Sairausvakuutuslain 18 luvun 23 §:n 1 momentin mukaan lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun sairaanhoitomaksun maksuprosenttia tarkistetaan siten, että sairaanhoitomaksujen tuotoilla ja valtion rahoitusosuudella voidaan kattaa sairaanhoitovakuutuksen kulut. Maksuprosentista säädetään sanotun 23 §:n 2 momentin mukaan vuosittain ennen marraskuun 23 päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Jos maksu kuitenkin ylittäisi 0,45 prosenttia tai ylittäisi 0,75 prosenttia kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta ja muusta lain 14 ja 16–19 §:ssä tarkoitetusta sairaanhoitomaksun maksuperusteesta, on maksuprosentista säädettävä lailla.

Sairausvakuutuslain 18 luvun 24 §:n 4 momentin mukaan työnantajan sairausvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun maksuprosentit sekä yrittäjän lisärahoitusosuuden suuruus tarkistetaan vuosittain ennen marraskuun 23 päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

2. Valmistelu

Asetus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä Kelan sairausvakuutuslain 18 luvun 28 §:n mukaisiin laskelmiin perustuen. Valmistelun yhteydessä on kuultu seuraavia tahoja: Kansaneläkelaitos, verohallinto sekä keskeisten työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöjen edustajat.

3. Nykytila

3.1. Sairaanhoitovakuutuksen rahoitus

Sairaanhoitovakuutuksen etuuskuluina rahoitetaan Kelan maksamia lääke-, matka- ja hoitokustannusten, lääkärinpalkkioiden ja hammaslääkäripalkkioiden korvauksia, kuntoutuskuluja ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain perusturvaosuuteen kuuluvia sairaanhoitokuluja.

Sairaanhoitovakuutuksen rahoitus on jaettu siten, että vakuutetut rahoittavat etuuksista ja toimintakuluista 33 prosenttia ja valtio 67 prosenttia. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu määrätään pääsääntöisesti vakuutetun kunnallisverotuksessa verotettavan tulon taikka yrittäjän eläkelain (1272/2006) tai maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) mukaisen vahvistetun työtulon perusteella.

Sairaanhoitovakuutuksen kulut (milj. euroa) vuosina 2022-2024			
* = Arvio			
	2022	*2023	*2024
Lääkkeet	1 772,5	1 803,0	1 869,9
Lääkäripalkkiot	55,6	32,0	116,3
Hammaslääkäripalkkiot	44,7	45,9	57,5
Tutkimus- ja hoito	82,5	10,1	4,7
josta	0,9	0,2	-
koronarokotekorvaukset			
Matkat	313,7	319,3	335,9
Mata -sairaanhoito	3,5	3,7	3,8
EU-säännöksiin perustuvat sairaan-hoitokorvaukset	37,4	61,7	62,9
Kuntoutuspalvelut	470,3	518,8	532,8
Työkyvyn arviointi	0,0	0,1	0,1
Etuudet yhteensä	2 780,3	2 794,6	2 983,9
Sairaanhoitovakuutuksen toimintakulut	150,1	164,9	167,0
8 % kulujen kasvusta	6,6	1,1	15,1
Omaisuuksien tuotot	1,5	16,7	17,4
Takautumissuoritukset ja lääkekorvausten palautusmaksut	59,0	69,3	50,3

Sairausvakuutusrahaston sairaanhoitovakuutuksen kuluina maksettavien etuuskulujen määräksi arvioidaan vuonna 2024 yhteensä noin 2 983,9 miljoonaa euroa. Kuluina otetaan huomioon myös sairaanhoitovakuutuksen osuus Kelan toimintakuluista, vuonna 2024 noin 167,0 miljoonaa euroa. Vakuutusmaksujen määrittelyssä otetaan lisäksi huomioon lisäyksenä kahdeksan prosenttia sairaanhoitovakuutuksen kulujen muutoksesta eli noin 15,1 miljoonaa euroa, sekä vähennyksenä takautumissuorituksia ja lääkekorvausten palautusmaksuja noin 50,3 miljoonaa euroa. Etuuskuluista EU-säännöksiin perustuvat sairaanhoitokorvaukset, arviolta 62,9 miljoonaa euroa, rahoitetaan valtion menoista, joten niillä ei ole vaikutusta sairausvakuutusmaksuihin.

Etuuskulujen arvioidaan kasvavan 189,3 milj. eurolla (noin 6,8 prosenttia) vuodesta 2023.

Sairaanhoitomaksun maksuprosenttia tarkistetaan sairausvakuutuslain 18 luvun 23 §:n 1 momentin mukaan vuosittain siten, että sairaanhoitomaksun tuotoilla ja valtion rahoitusosuudella voidaan kattaa sairaanhoitovakuutuksen kulut. Vakuutusmaksuja ja valtion osuutta vahvistettaessa otetaan lisäksi huomioon sairausvakuutuksen rahoitusomaisuuden arvioitu vaje tai ylijäämä edelliseltä vuodelta. Vajasta syntyy, jos sairausvakuutusrahaston rahoitusomaisuus alittaa kahdeksan prosenttia sairausvakuutuksen kuluista ja ylijäämää, jos rahoitusomaisuus ylittää 12 prosenttia mainituista kuluista. Sairaanhoitovakuutuksen rahoitusomaisuuden vuonna 2023 arvioidaan olevan noin 16,5 prosenttia mainituista kuluista, joten vuodelle 2024 siirtyy ylijäämää 131,8 milj. euroa.

Sairaanhoitovakuutuksen rahoitusta koskevilla laskelmissa on otettu huomioon seuraavat muutokset ja lainmuutoshankkeet:

- Lääkekaton vuosiomavastuun määrää vuonna 2024 tarkistettaessa huomioidaan vain vuosien 2023 ja 2024 kansaneläkeindeksin muutos. Vuonna 2023 määrä on jäädytettynä vuoden 2022 kansaneläkeindeksin tasoon (HE 57/2023).
- Kelakorvauksiin tulee muutoksia vuonna 2024. Yleis- ja erikoislääkärin korvaustaksa nostetaan ensi vuonna 8 eurosta 30 euroon läsnävastaanottojen osalta ja 25 euroon etävastaanottojen osalta. Psykiatrien vastaanottojen korvaustaksoja nostetaan 30–40 euroon riippuen vastaanoton pituudesta. Myös psykiatrian toimenpiteiden, kuten psykoterapioiden, korvaustaksoja nostetaan. Hammaslääkärin perustutkimuksen korvaustaksa nostetaan 15,50 eurosta 30 euroon. Ensi vuodelle korvaustaksojen korottamiseen varattiin rahoitusta noin 97,5 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus on 65,3 miljoonaa euroa.
- Harkinnanvaraisen kuntoutuksen kuluissa on huomioitu 4,5 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2023 ja 20,5 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2024.

3.2. Työtulovakuutuksen rahoitus

Työtulovakuutuksen etuuskuluja ovat sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä kuntoutusrahat. Työtulovakuutuksen kuluja ovat myös työnantajille maksettavat korvaukset vanhempainpäiväraha-ajan vuosilomakustannuksista ja vanhemmuudesta aiheutuvista perhevapaakustannuksista sekä työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaukset.

Työtulovakuutus rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien sairausvakuutusmaksulla sekä vakuutettujen päivärahamaksulla. Työnantajan sairausvakuutusmaksu määräytyy työntekijöille maksettavien palkkojen yhteismäärän perusteella (laki työnantajan sairausvakuutusmaksusta 771/2016). Päivärahamaksun maksuperuste määräytyy sairausvakuutuslaissa tarkoitetun palkkatulon ja yrittäjätulon perusteella.

Kelan toimittaman selvityksen mukaan sairausvakuutusrahaston työtulovakuutuksen korvaus- ja etuuskulujen yhteismääräksi vuonna 2024 arvioidaan noin 2 971,8 miljoonaa euroa. Työtulovakuutuksesta rahoitettavina kuluina otetaan huomioon myös työtulovakuutuksen osuus Kelan toimintakuluista, noin 90,0 miljoonaa euroa. Vakuutusmaksujen määrittelyssä otetaan lisäksi huomioon kahdeksan prosenttia työtulovakuutuksen kulujen vuotuisesta muutoksesta, noin 9,8 miljoonaa euroa.

Etuuskulujen arvioidaan nousevan noin 124,3 milj. eurolla (4,4 prosenttia) vuodesta 2023.

Työtulovakuutuksen kulut (milj. euroa) vuosina 2022 - 2024			
* = Arvio			
	2022	*2023	*2024
Sairauspäivärahat	1 219,0	1 040,3	1 050,8
josta tartuntatautipäiväraha	272,9	46,0	0,4
Vanhempainpäivärahat	1 053,0	1 036,1	1 120,8
Perhevapaakorvaus	50,3	50,5	51,2
Mata -päivärahat	4,2	4,5	4,6
Yrittäjien lisäpäivärahat	9,6	10,4	11,0
Kuntoutusrahat	242,9	287,8	298,1
Työterveyshuolto	386,5	417,9	435,3
Etuudet yhteensä	2 965,5	2 847,5	2 971,8
-valtion osuus	340,6	362,9	371,8
-vakuutusmaksuilla rahoitettavat	2 624,9	2 484,6	2 600,0
Työtulovakuutuksen toimintakulut	80,9	88,8	90,0
8 % kulujen kasvusta	19,2	-9,5	9,8
Omaisuuksien tuotot	0,8	8,9	9,4

Vuonna 2024 työtulovakuutuksen kuluista (ilman perhevapaakorvausta, yrittäjien lisärahoitusosuutta ja valtion osuutta) työnantajien sairausvakuutusmaksulla rahoitetaan noin 53 prosenttia ja palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksulla noin 47 prosenttia.

Valtio rahoittaa sen osuuden vähimmäismääräisenä maksettavan päivärahaetuuden tai kuntoutusrahan kuluista, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun päivärahaetuuden tai kuntoutusrahan määrän. Niiden määräksi arvioidaan vuonna 2024 yhteensä noin 262,3 miljoonaa euroa. Lisäksi valtio rahoittaa 5 prosenttia muutoin vakuutuksen kautta rahoitettavista sairaus- ja vanhempainpäivärahoista sekä kuntoutusrahasta, vuonna 2024 noin 107,7 miljoonaa euroa sekä yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuoltoa noin 1,8 miljoonalla eurolla.

Työnantajan sairausvakuutusmaksulla rahoitetaan työnantajalle maksettavat perhevapaakorvaukset, arviolta 51,2 milj. euroa. Perhevapaakorvaus korottaa työnantajan sairausvakuutusmaksua arviolta 0,04 prosenttiyksikköä vuonna 2024. Vakuutusmaksuun vaikuttaa edelliseltä vuodelta kertynyt 10,0 miljoonan euron ylijäämä.

Yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukaisesti vakuutetuilta yrittäjiltä perittävällä ns. yrittäjän lisärahoitusosuudella rahoitetaan yrittäjien sairauspäivärahan omavastuuajan lyhentämisestä aiheutuvat kulut, joiden määräksi arvioidaan vuonna 2024 noin 11,0 miljoonaa euroa. Omavastuuajan rahoittamiseksi yrittäjiltä perittävää

päivärahamaksua peritään 0,22 prosenttiyksikköä vuonna 2024. Vakuutusmaksuun vaikuttaa edelliseltä vuodelta kertynyt 0,3 milj. euron alijäämä.

Muut työtulovakuutuksen etuskulut ja korvaukset samoin kuin työtulovakuutukseen kohdistuvat Kelan toimintakulut rahoitetaan työnantajien maksamilla työnantajan sairausvakuutusmaksuilla sekä palkansaajien ja yrittäjien maksamilla päivärahamaksuilla. Maksut maksetaan palkka- ja yrittäjätulon perusteella. Niillä katetaan noin 87 prosenttia työtulovakuutuksen kuluista.

Vakuutusmaksuja vahvistettaessa otetaan lisäksi huomioon sairausvakuutuksen rahoitusomaisuuden arvioitu vaje tai ylijäämä edelliseltä vuodelta. Vajausta syntyy, jos sairausvakuutusrahaston rahoitusomaisuus alittaa kahdeksan prosenttia sairausvakuutuksen kuluista ja ylijäämää, jos rahoitusomaisuus ylittää 12 prosenttia mainituista kuluista. Sairausvakuutusrahaston rahoitusomaisuuden arvioidaan olevan noin 19,7 % työtulovakuutuksen osalta, jolloin 227,1 milj. euron ylijäämä huomioidaan vuoden 2024 vakuutusmaksuissa. Tämä johtuu muun muassa siitä, että vuoden 2023 vakuutusmaksuja vahvistettaessa arvioitiin rahoitettavia etuskuluja suuremmiksi (spr ja vpr) ja maksupohjaa pienemmäksi talousoletuksiin nojaten. Laskelmien perusteella vuodelta 2023 syntyy siis ylijäämää, joka laskee vuoden 2024 maksuja.

Vuonna 2023 työnantajat maksavat työtulovakuutuksen kulujen kattamiseksi 1,53 prosentin suuruista työnantajan sairausvakuutusmaksua ja palkansaajat sekä yrittäjät 1,36 prosentin suuruista sairausvakuutuksen päivärahamaksua. YEL -yrittäjien lisärahoitusosuus on 0,23 prosenttia maksun perusteena olevasta työtulosta. YEL -yrittäjien voimassa oleva päivärahamaksu on siten 1,59 prosenttia.

Laskelmissa on käytetty Kelan tekemää väestöennustetta, joka pohjautuu Tilastokeskuksen väestöennustemalliin ja väestön tilastoihin vuodelta 2022. Syntyvyyden osalta tilastokeskuksen oletuksista on poikettu hieman. Vuonna 2022 kokonaishedelmällisyysluku oli 1,316 ja syntyneiden määrä 44 951. Alkuvuoden syntyneiden tilastojen ja äitiyspakkausten hakemusten perusteella vuonna 2023 kokonaishedelmällisyysluvuksi on arvioitu 1,27, mikä on koko 2000-luvun alhaisin. Kokonaishedelmällisyysluvuksi on oletettu 1,35 vuonna 2024. Nettomaahanmuutto oli 34 363 (maahanmuutto 49 998 ja maastamuutto 15 635) vuonna 2022, erityisesti Aasiasta tuli paljon maahanmuuttajia. Nettomaahanmuuton arvioidaan olevan 40 000 vuonna 2023 (luku sisältää noin 20 000 ukrainalaista) ja 20 000 vuonna 2024.

Työtulovakuutuksen rahoitusta koskevissa laskelmissa on otettu huomioon seuraavat muutokset ja lainmuutoshankkeet:

- Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan siten, että kuntoutusrahassa olisi vain yksi vähimmäismäärä (sairausvakuutuslain mukainen vähimmäismääräinen sairauspäiväraha). Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavaa muutetaan siten, että ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahan määrä olisi sama kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha (HE 60/2023).

- 🏢 Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäismääräisten päivärahojen indeksitarkistusta ei tehdä 2024 (HE 75/2023).

4. Ehdotukset

Sairaanhoitovakuutuksen ja työtulovakuutuksen maksuista säädettäisiin antamalla valtioneuvoston asetus sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2024.

4.1. Ehdotus sairaanhoitovakuutuksen maksuiksi vuonna 2024

Kun otetaan huomioon sairaanhoitovakuutuksen kulujen ja korvausten arvioidut muutokset, palkkasumman arvioitu kehitys vuonna 2024 sekä sairausvakuutusrahastossa oleva sairaanhoitovakuutuksen rahoitusomaisuuden määrä, sairaanhoitovakuutuksen kulujen kattamiseksi ehdotetaan, että sairaanhoitomaksun maksuprosentiksi palkka- ja yrittäjätulosta vahvistetaan 0,51 prosenttia vuonna 2024. Eläke- ja etuustuloja sairaanhoitomaksun perusteella perittäväksi vakuutusmaksuprosentiksi ehdotetaan vahvistettavaksi 1,48 prosenttia etuustulosta.

Vuodelle 2024 sairaanhoitovakuutuksen maksut ehdotetaan vahvistettaviksi seuraavasti:

	2022	2023	ehdotus 2024
palkansaajan ja yrittäjän sairaanhoitomaksu	0,53	0,60	0,51
etuudensaajan sairaanhoitomaksu	1,50	1,57	1,48

4.2. Ehdotus työtulovakuutuksen maksuiksi vuonna 2024

Kun otetaan lisäksi huomioon työtulovakuutuksen kulujen arvioidut muutokset ja palkkasumman arvioitu kehitys vuonna 2024 sekä sairausvakuutusrahastossa oleva työtulovakuutuksen maksuvalmiuden turvaava rahoitusomaisuuden määrä, työnantajan sairausvakuutusmaksun määräksi tulisi 1,16 prosenttia työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain (771/2016) 5 §:ssä tarkoitetusta palkasta.

Palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksuksi tulisi alle 16 499 euroa ansaitsevien osalta 0,00 prosenttia ja 16 499 euroa tai enemmän ansaitsevien osalta 1,01 prosenttia. Vähintään 16 499 euroa ansaitsevien palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksu perittäisiin myös edellä mainitun euromäärä alittavasta työtulon osasta. Yrittäjän eläkelain mukaan vakuutetuilta yrittäjiltä päivärahamaksun lisäksi perittävä yrittäjän lisärahoitusosuus olisi 0,22 prosenttia. Laskelmissa on otettu huomioon vireillä olevat lainmuutoshankkeet ja talouskehitys valtion vuoden 2024 talousarvioesityksen mukaisesti.

	2022	2023	ehdotus 2024
palkansaajan ja yrittäjän päivärahamaksu: kun tulot vähintään (euroa/vuosi):	1,18 15 128	1,36 15 703	1,01 16 499
palkansaajan ja yrittäjän päivärahamaksu: kun tulot alle (euroa/vuosi):	0,00 15 128	0,00 15 703	0,00 16 499
YEL -yrittäjän lisärahoitusosuus	0,14	0,23	0,22
työnantajan sairausvakuutusmaksu	1,34	1,53	1,16

5. Vaikutukset

Työnantajien vakuutusmaksuosuus pienenee noin 281,6 miljoonalla eurolla, yli 16 499 euroa vuodessa ansaitsevien palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksuosuus pienenee noin 274,3 miljoonalla eurolla, palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksuosuus pienenee noin 45,0 milj. euroa ja etuudensaajien sairaanhoitomaksuosuus pienenee noin 8,5 milj. euroa sairausvakuutuksen menoista edellisvuoteen verrattuna.

Kelan sairausvakuutuslain perusteella saamien vakuutusmaksutulojen arvioidaan olevan vuonna 2024 yhteensä noin 3 336,8 milj. euroa. Työnantajamaksuja arvioidaan kertyvän 1 298,5 milj. euroa, palkansaajien ja yrittäjien maksuja (sis. yrittäjien lisärahoitusosuuden) 1 563,4 milj. euroa. Etuustuloista vakuutusmaksutuloja arvioidaan kertyvän 474,9 milj. euroa.

Valtion rahoitusosuuden sairausvakuutuksen kuluista arvioidaan Kelan laskelman mukaan olevan vuonna 2024 yhteensä noin 2 348,1 milj. euroa toimintamenot mukaan lukien, missä olisi vähennystä vuoteen 2023 verrattuna noin 34,9 milj. euroa.

Esityksen pohjana olevissa Kelan laskelmissa on oletettu työtulovakuutuksen maksujen perusteena olevan palkkasumman kasvavan 3,7 prosenttia vuonna 2024. Oletus perustuu valtiovarainministeriön talusoletuksiin, jossa on huomioitu työllisyyden kehitys sekä yleinen palkkakehitys.

6. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Maksuja sovellettaisiin vuonna 2024.